

הפתרון האזורי

פארק שוקת שיוקם בנגב יספק לא רק מקומות תעסוקה אלא גם בשורה חברתית. וגם: מדוע נמחקו יהודי בית-שאן מההיסטוריה הציונית

שיעור העבודה הנמוך של הנשים הבדואיות נובע לא רק מהשכלה נמוכה אלא גם מחסמים תרבותיים. הפתרון הוא מוקדי תעסוקה סמוכים ככל האפשר ליישובים הבדואיים

גפני, תושב שדמות-מחולה שבצפון בקעת הירדן, עוסק בספרו בשאלה מדוע סיפוריה של הקהילה שפעלה בעיר במשך יותר מארבעים שנה נמחה כמעט לחלוטין מהזיכרון ההיסטורי.

הסיבה לא יכולה להיות גיאוגרפית בלבד. ההתיישבות הכפרית החלוצית בעמק יזרעאל ובעמק בית-שאן דווקא זכתה למקום של כבוד במחקר ובתודעה ההיסטורית של ישראל. העובדה שמייסדי הקהילה בבית-שאן וחבריה לא ניסחו באופן סדור את קורותיהם ומטרותיהם מסבירה מעט את היעדרותם מספרי ההיסטוריה, אבל גם היא לא מספקת. בשכחת הקהילה היהודית בבית-שאן, כפי שעולה מהספר, יש גם מרכיבים נוספים.

הקהילה הבית-שאנית בתקופת המנדט הייתה מורכבת ברובה מיהודים יוצאי כורדיסטן, שעסקו בעיקר במסחר. המוסדות הלאומיים העניקו אז עדיפות לאתוס החקלאי והפועלי, שבא לידי ביטוי בהתיישבות העובדת. אבל יש סיבה נוספת. לפחות מצד יהודי בית-שאן, במערכת היחסים שלהם עם המוסדות הלאומיים, שבראשם עמדו יוצאי אירופה, היה גם מרכיב ערתי. במכתב ששלחו מנהיגי הקהילה לוועד העזרה ליהודי ארץ ישראל כשנה לאחר פינויים מהעיר בעקבות מאורעות המרד הערבי, הם התלוננו על הנטישה המתמשכת שלהם בידי המוסדות הלאומיים: "אתם חושבים אותנו כמו פלח ערבי מבית-שאן, ערכנו בעיניכם לא יותר טוב מהפלח הערבי, אבל בזה אתם טועים בהחלט. בכל זאת הייתה קהילה עברית בבית-שאן, ואם אתם לא הייתם בקשר איתה – זה הוא לא באשמתנו".

לקום גם תעשיות מסורתיות המיועדות במיוחד לנשים הבדואיות, כמו מפעל רקמה ומפעל קוסמטיקה. "גם אם לא נתאמץ לייעד את התעשייה בפארק לאוכלוסייה הבדואית, אין ספק שזו האוכלוסייה עם ההיצע הכי גדול של עובדים באזור הזה", אומר בן-גרא.

סיגל מורן, ראש המועצה האזורית בני-שמעון, רואה בפארק התעשייה החדשים בנגב בשורה חברתית לא רק למרקם היהודי-ערבי באזור אלא גם בתוך הציבור היהודי. ב'עידן הנגב', היא מספרת, עובדים היום יחד קיבוצניקים, מושבניקים ותושבי עיירות, דתיים וחילוניים. לפני כמה ימים נחנכו במפעל 'סודה סטרים', זה לצד זה, בית כנסת ומסגד. אולי דווקא במקום שבו מפיקים מכשירים לייצור בועות, יצליחו לנפץ בועות חברתיות.

מזכיר נשכחות

תושבי הפריפריה נוהגים להתלונן, במידה רבה של צדק, על אפליה תקשורתית. התקשורת הישראלית, שממוקמת רובה ככולה במרכז הארץ, לא מספרת מספיק את סיפוריה של הפריפריה. ספר חדש מראה שחוסר ההתייחסות של המרכז לפריפריה הוא סיפור ותיק בתולדות החברה הישראלית. 'נקודה עברית בבית-שאן', ספרו של ד"ר ראובן גפני (הוצאת מאגנס), מתעד את סיפוריה של הקהילה היהודית שהתקיימה בבית-שאן מסוף המאה ה-19 ועד פרוץ המרד הערבי ב-1936. הקהילה מנתה בשיאה 250 איש, וזכתה לנציג בעיריית בית-שאן הערבית והחזיקה בית ספר עברי, בית כנסת ומרפאה של הרסה. מעבר לסיפור הקהילה המעניין בפני עצמו, ד"ר

התעשייה בנגב סימנה השבוע צעד משמעותי, עם הנחת אבן פינה לפארק תעשייה חדש בסמוך למחלף שוקת שמצפון לבאר-שבע. הפארק החדש ייבנה על שטח כולל של 600 דונמים, וישמש את תושבי האזור, יהודים וברואים. נוסף על אזורי תעשייה ומסחר אמור הפארק לכלול גם אזורי ספורט ונופש ובהם מגרשים, מבני אימונים לחוגים ומלונות לאנשי עסקים. כמו כן ייבנו בפארק משרדים ממשלתיים לרווחת תושבי האזור. בהיותו ממוקם בצמוד למחלף של כביש שש, פארק שוקת עתיד ליהנות מנגישות גבוהה לעורקי תחבורה ראשיים. קריית המודיעין של צה"ל שצפויה לקום ליד הפארק, המרחק של חמש דקות נסיעה בלבד לכירת הנגב והצמיחה הדמוגרפית הצפויה ביישובים שמסביב, כל אלה אמורים להפוך את המקום לאטרקטיבי מבחינה כלכלית ומסחרית.

פארק שוקת מצטרף לרשימת אזורי תעשייה אזוריים שהוקמו בנגב בעשור האחרון, כמו פארק 'עידן הנגב' הסמוך לצומת להבים ופארק נ.ע.מ הסמוך לנת-יבנה. לפני עשרים ושלושים שנה, כשמפעל היה נסגר באחת העיירות בנגב, הציפייה הייתה שיימצא לעובדים פתרון תעסוקה חלופי באותה עיר. היום כבר מבינים שאי אפשר לצפות מכל עיר בנגב לספק מקומות עבודה לרוב תושביה. אם תושב אופקים או עיר מצפה למצוא מקום עבודה ברחוב הסמוך לביתו, הוא צפוי להתאכזב. עיר קטנה או מועצה אזורית אינן יכולות להעמיד לרשות תושביהן מגוון רחב של אפשרויות תעסוקה. כשמשנים את החשיבה המקומית לתפיסה אזורית ומגדילים את מקורות התעסוקה במרחב כולו, התמונה משתפרת.

אזורי התעשייה האזוריים הם גם בשורה של שיתוף פעולה בין רשויות ועשיית צדק חלוקתי. 'עידן הנגב' הוא פארק תעסוקה משותף של עיריית רהט המחזיקה 44 אחוז מהמניות, המועצה האזורית בני-שמעון המחזיקה ב-39 אחוז ממנו, והמועצה המקומית להבים המחזיקה ב-17 אחוז. הפארק, שהוקם על שטח שהשתייך למועצת בני-שמעון, הוא לא רק פתרון תעסוקתי לתושבי האזור, אלא גם אמצעי לחלוקה שוויונית יותר של הכנסות מארנונה. פארק שוקת, שהעבודות עליו החלו השבוע, מוקם על שטח של 75 אחוזים ממנו משתייכים למועצה האזורית בני-שמעון ו-25 אחוזים למועצה המקומית מיתר. בהסכם השותפות שנחתם בין הרשויות סוכם על חלוקה שווה של ההכנסות מהפארק בין חמש רשויות: בני-שמעון, מיתר, חורה, לקיה, והמועצה האזורית אל-קסום.

בשורה גדולה לא פחות מהקמתו של פארק שוקת היא הבשורה התעסוקתית למגזר הבדואי, ברגש על תעסוקת הנשים, ששיעורה עומד כיום על כ-28% בלבד. זהו אמנם שיפור בהשוואה לשנת 2013, שבה עמד שיעור התעסוקה על 15%, אך היעד הממשלתי הוא להגיע עד שנת 2020 ל-40 אחוזים של נשים עובדות במגזר, וכדי לעמוד ביעד זה נדרשים כ-18 אלף מקומות עבודה.

הסיבות לשיעור העבודה הנמוך בקרב הנשים הבדואיות רבות. זו לא רק השכלה נמוכה אלא גם חסמים תרבותיים, שאחד המרכזיים שבהם הוא החשש של מנהיגי החברה הבדואית מיציאת נשים לעבודה מחוץ ליישוב. הפתרון לחסם הזה הוא מוקדי תעסוקה סמוכים ככל האפשר ליישובים הבדואיים. ב'סודה סטרים', המפעל הגדול ביותר בפארק 'עידן הנגב', כבר עובדות היום מאות נשים בדואיות מהעיר רהט הסמוכה. תנאי העבודה לא קלים והשכר נמוך, ועדיין זו תעסוקה שלא הייתה קיימת באזור. אבנר בן-גרא, ראש מועצת מיתר וראש מנהלת פארק התעשייה החדש בשוקת, מספר שבפארק צפויות

שר הכלכלה וראשי המועצות האזוריות בהנחת אבן הפינה לפארק שוקת, השבוע. שלישי מימין: בן-גרא

צילום: מועצה מקומית מיתר

גפני וכריכת הספר